

FN og den gylne regelen i vår tid

Den gylne regel, eller gjensidighetsprinsippet, er et sentralt punkt i de fleste verdensreligioner, i tillegg til en rekke humanitære organisasjoner. Regelen kan sammenfattes ved «gjør mot andre det du vil at andre skal gjøre mot deg» (Human-Etisk Forbund, 2016). FN er en av organisasjonene som ser på dette som en viktig grunnregel i sitt arbeid for å gjøre verden til et bedre sted. Regelen har et flott budskap, og den er i utgangspunktet en god grunnmur for en slik organisasjon, men kan FNs arbeid egentlig bygge på verdien til den gylne regel som hovedprinsipp i dag? I denne teksten skal jeg se nærmere på saker som gjør det vanskelig for FN å bruke gjensidighetsprinsippet som retningslinje i sitt arbeid.

Det første punktet ved FN som strider mot den gylne regel er at ikke alle land har like stor innflytelse i organisasjonen. Gjensidighetsprinsippet oppfordrer nemlig til at alle parter skal behandles likt og at alles meninger skal verdsettes like sterkt i en konflikt eller uenighet. Likevel har Frankrike, Kina, Russland, Storbritannia og USA vetorett i FNs sikkerhetsråd. Denne retten innebærer at dersom ett av disse fem landene stemmer nei i en sak vil dette være nok til å stanse hele vedtaket, selv om alle de andre landene stemmer ja (Forente Nasjoner, 2016). Disse landene får altså en særrett i et råd som andre medlemsland bare blir valgt til for en toårsperiode. Dette strider mot grunnleggende demokratiske prinsipper, i tillegg til at det ikke gjenspeiler den maktpolitiske virkeligheten i dag. Denne maktfordelingen ble opprettet rett etter slutten på andre verdenskrig, og gjenspeiler derfor en gammeldags maktfordeling. (Solholm, 2015)

En annen problemstilling er det faktum at industriland ikke ønsker å gi slipp på de ressursene de har tilgang på. I økonomisk sterke land er kulturen og samfunnet bygget på grunnlag av de ressursene som landet har hatt tilgang til over lang tid, og det er en langvarig prosess å kutte ned på dette forbruket. En av sakene FN jobber for, er at utviklingsland skal få en sjanse til å bygge ut økonomien sin på en bærekraftig måte. Det blir donert store summer for at de skal kunne bygge opp skoler og arbeidsplasser, samt bygge opp en god infrastruktur i landene (Roberts, 2016). For å tilrettelegge for dette, må industriland kutte drastisk ned på forbrukene, samtidig som utviklingsland øker sine. Dersom man skal følge gjensidighetsprinsippet, vil det si at alle skal tilfredsstilles utfra sine behov, men industrilandenes opplevde behov er så store at de ikke kan innfris på en bærekraftig måte. Når det gjelder denne omfordelingen av ressurser kan en forskjellsbehandling som kommer til gode for utviklingslandene regnes som det mest rettferdige alternativet. Landene som har levd i fattigdom over mange århundrer fortjener i større grad å benytte ressursene til å utvikle landene sine, enn hva rike land som har hatt tilgang på dem over lengre tid gjør. Selv om det allerede jobbes med å kutte ned på industrilandenes forbruk, vil det være svært vanskelig å få det ned på et bærekraftig nivå, hvor alle land kan benytte like mye ressurser per innbygger, ved å følge den gylne regel. Regelen handler om gjensidighet og utjevning av ulikheter, men for at alle land skal få like muligheter må industriland gi slipp på en rekke goder som de har i dag, til fordel for at utviklingslandene skal kunne ta dem i bruk. I tillegg er det vanskelig å bruke en slik generell regel i en organisasjon som har et såpass stort mangfold av saker de jobber med, slik FN har. Det er nærmest umulig å få den gylne

regelen til å fungere i alle saker, ettersom det er en rekke hensyn å ta, som ikke gjør det rettferdig å bruke denne regelen. Dette kan være alt fra landets økonomi, tilgang på ressurser og evne til å løse problemer på egenhånd. I tillegg til dette må det tas hensyn til medlemslandenes tradisjonelle verdier. Ettersom FN jobber med å innfri menneskerettighetene over hele verden, ved hjelp av ett og samme prinsipp, skaper dette en rekke ulike utfall i ulike regioner. Eksempelvis ble det vedtatt en ny resolusjon i FNs menneskerettighetsråd høsten 2012, som skapte en rekke sterke reaksjoner. Resolusjonen skulle fremme tradisjonelle verdier, men ettersom verdiene var udefinerte åpnet den for blant annet kvinneundertrykkelse, religionskrenkelser og bort-gifting av barn. I slike tilfeller kan det være uheldig å jobbe utfra den gylne regel og det ville sannsynligvis gi bedre resultater dersom det ble satt større fokus på at menneskerettighetene innfris (Storhaug, 2012).

Et annet viktig argument som gjør det vanskelig for FN å følge den gylne regelen er en nasjons rett på statssuverenitet og egenstyre. Gjensidighetsprinsippet beskytter landenes rettigheter til å bestemme selv, men dette medfører i enkelte tilfeller at det ikke gripes inn, selv ved brudd på menneskerettigheter. For at FN skal kunne gripe inn i en sak, må det først gjennomføres et vedtak i Sikkerhetsrådet. Kina og Russland, to av medlemslandene i FNs sikkerhetsråd med vetorett, verdsetter statssuverenitet ovenfor menneskerettighetene, noe som gjør at slike forslag ofte blir nedstemt. I disse tilfellene kan innbyggerne i de utsatte landene være fratatt en rekke grunnleggende rettigheter. Da kan det også være hensiktsmessig å legge til side den gylne regel og heller kjempe for menneskerettighetene, selv om det bryter statssuvereniteten. Dette kan imidlertid føre til at lederne i landet føler seg krenket, noe som er det stikk motsatte av hva gjensidighetsprinsippet ønsker å oppnå.

Dersom den gylne regel skal følges til punkt og prikke må alle parter tilfredsstilles ved enhver handling som blir utført. Dette fører til at det tar betydelig lengre tid før FN griper inn, enn hva det ville gjort dersom denne regelen ble lagt til side. Dette fører igjen til at langt flere mister livet i kriger og konflikter enn hva som er nødvendig (Thinn, 2016).

Jeg vil konkludere med at selv om den gylne regel er et flott prinsipp å basere arbeidet til FN på, finnes det en rekke eksempler på at den ikke fungerer i praksis i et så komplisert system som verdenssamfunnet. Eksempelvis kan det faktum at ikke alle medlemslandene har lik innflytelse i organisasjonen tolkes som et brudd på denne regelen. I tillegg bør det innføres en forskjellsbehandling som gir utviklingslandene en fordel ovenfor industrilandene, for å jevne ut den skeive ressursfordelingen i verden i dag. En slik ordning bygger ikke nødvendigvis på verdiene til den gylne regel, ettersom det er en negativ løsning for industrilandene, men den kan likevel føre til gode resultater i arbeidet mot et mer rettferdig verdenssamfunn. Det er krevende å bruke ett slikt generelt prinsipp i FNs mangfold av saker, ettersom den gylne regel er relativt uspesifikk, og forskjellige parter i en konflikt kan vinkle den til sin fordel. Dette kan føre til unødvendige misforståelser, lang saksbehandling og i verste fall brudd på menneskerettigheter. Menneskerettighetene er et mer gjennomført og detaljert system av regler, som er vanskeligere å mistolke, og bør derfor ha førsteprioritet i saker hvor menneskerettighetene og gjensidighetsprinsippet blir satt opp mot hverandre. Jeg mener likevel at den gylne regel bør fortsette å være en retningslinje i FNs arbeid, men den må ikke gå på bekostning av menneskerettighetene og bør kunne nedprioriteres i saker hvor den har lav relevans (Leder, 2008) (Helle, 2001).

Referanseliste:

Forente Nasjoner. (2016). Sikkerhetsrådet. Hentet fra globalis.no:

<http://www.globalis.no/Organisasjoner/Sikkerhetsraadet> [Hentet 26.10.2016]

Helle, K.-E. (2001, Oktober 07). Verstinger i seng med FN. Hentet fra framtiden.no:

<http://www.framtiden.no/medlemsblad/globalisering/verstinger-i-seng-med-fn.html> [Hentet 27.10.2016]

Human-Etisk Forbund. (2016, April 04). Humanismen er et etisk livssyn. Hentet fra human.no:

<https://human.no/om-humanisme/en-innforing-i-humanisme/humanismen-er-et-etisk-livssyn/> [Hentet 26.10.2016]

Leder. (2008, September 25). FNs største svakheter. Hentet fra dagen.no:

http://www.dagen.no/Leder/FNs_st%C3%B8rste_svakheter-32817 [Hentet 27.10.2016]

Roberts, M. K. (2016). Anstendig arbeid og økonomisk vekst. Hentet fra fn.no:

<http://www.fn.no/Tema/FNs-baerekraftsmaal/Anstendig-arbeid-og-oekonomisk-vekst> [Hentet 26.10.2016]

Solholm, K. (2015, Oktober 23). FN 70 år, tid for reform. Hentet fra dagsavisen.no:

http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/fn-70-%C3%A5r-tid-for-reform-1.674232#post_314402 [Hentet 26.10.2016]

Storhaug, H. (2012, Oktober 05). FN blåstempler undertrykkelse. Hentet fra rights.no:

<https://www.rights.no/2012/10/fn-blastempler-undertrykkelse/> [Hentet 26.10.2016]

Thinn, I. J. (2016, Februar 18). Hvorfor griper ikke FN oftere inn når stater begår menneskerettighetsbrudd? Hentet fra fn.no:

<http://www.fn.no/Tema/Menneskerettigheter/Brudd-paa-menneskerettighetene/Hvorfor-griper-ikke-FN-inn-oftere> [Hentet 26.10.2016]